

SLOVENSKA GLEDALIŠKA kultura, ki je bila ustvarjena z živim sodelovanjem vsega ljudstva in gledaliških oblikovalcev najrazličnejših umetnostnih in idejnih gibanj – od čitalniških naivcev do sodobnih absurdistov ter od kapucinov do komunistov – sodi med poglavitna znamenja duhovne podobe našega naroda, saj nam je v zvezi z njo nujno govoriti o prebujanju naše narodne zavesti ter o ohranitvi in rasti našega jezika, hkrati pa še o izostrovanju in plemenitjenju naše osebne vesti, okusa in duha.

Potreba po gledališču je bila pri nas zmeraj očitna in naravno je, da se je najmočneje razodevala prav v družbeno vzburka-nih časih ter da so se gnali zanj vsi naši za človeka, narod in človeško družino najobčutljivejši možje: Linhart, Prešeren, Levstik, Krek, Finžgar, Cankar, Župančič...

Gledališče ni cirkus, ni tingeltangel (tako je rekel Cankar), ampak je **u m e t n o s t**, ki terja od svojega odjemalca aktivno sodelovanje, miselni napor, čustveno razgibanost, zavzetost za globlje človeške reči, ljubezen do materine besede. Hkrati pa gledališče tudi daje: globoka doživetja in spoznanja, uživanje lepote, silno vznemirjenje, a tudi bogato notranjo tihoto. Da, gledališče vzgaja in plemeniti, osrečuje.

Gledališče je hram duha. Je moderna cerkev. Obiskovati ga morajo vsi, ki verujejo v duha. Hoja v gledališče pomeni ne samo izpričevanje kulturne zavesti in estetske izlikanosti, ampak tudi izganjanje sodobne človekove praznote, potrjevanje vere v smisel življenja ter glasovanje za človeka in človeškost, hkrati pa tudi prijateljsko vzajemnost z vsemi, ki jih razvijajoča se gledališka igra družijo v skupno utripajoče občestvo.

Komur je mar slovenstvo, mu mora biti mar slovensko gledališče. A še več: komur je mar usoda človeka in sveta! Gledališče se namreč bije za njuno svetlo podobo.

verski list
družina
ljubljana, 31. oktobra 1971
letu XX, št. 21

pogoji uspeha v ustvarjalnem delu

vinko brumen

USTVARJALNI NAPOR je vsake skupnosti življenjska potreba. Tudi naše. Vsaj nekateri udje skupnosti morajo segati za zvezdami, ko drugi orjejo tla za setev in žetev. Tako za posameznike kakor za skupnosti veljajo pesnikove besede: „Ne vse za vsakdanji kruh, / človek je telo in duh; / saj še gora in drevo / raste v zemljo in v nebo.“ (A. Gradnik.) Če bomo pozabili na zvezde, bomo kmalu zgrešili tudi pot po zemlji.

Ustvarjalno delo radi pričakujemo le od nekaterih, ki jih imamo za izbrance usode, za tako delo posebej nadarjene. A v maloštevilni skupnosti tudi teh ne more biti mnogo. Zato morajo poprijeti še drugi umovi. In njihov pogled mora biti prav tako uprt v nebo, kakor je pogled velikih ustvarjalcev, posebno poklicanih in zaznamovanih.

Kjer ni dovolj velikih, morajo poprijeti tudi manjši. Saj je nekaj veleumnosti v vsakem zdravem in normalnem človeku, naj bo ta umnost še tako skromna in marsikdaj komaj vidna. Vsakdo ima plodovite trenutke, ko se mu spočenjajo srečni domisleki, a največkrat jih ne izkoristi, pusti jih, da zopet zatonejo v temi, iz katere so vznikli. Dostikrat tak „navaden“ človek niti ne ve, da so tudi najveličastnejše stvaritve iz drobnih navdihov, katerim pa je sledila dolga doba zorenja in dodelave. Po pravici se zatrjuje, da je v velikih delih le kak odstotek navdiha, pa zelo mnogo odstotkov napora in potu.

Kadar tedaj velikih duhov ni ali jih ni dovolj, je treba z danimi silami in zmoglostmi iskati rešitev problemom, ki se neki skupnosti stavijo. Res nobena množina ne more nadomestiti kakovosti in še toliko malih umov ne more dati enega samega velikega. Vendar združeni tudi manjši duhovi morejo marsikaj doseči. Razen tega je mogoče, da kdo izmed njih le zato ni postal velik, ker še ni mogel postati, ima pa pogoje za to. Vsakemu se spleča za delo prijeti.

Naj bodo največji ali drugi umovi, ki se posvečajo ustvarjalnemu delu, vedno delajo za skupnost. Zato bi jim ta morala dajati vsaj troje, ki je zunanji pogoj uspeha v ustvarjalni kulturni dejavnosti. To troje so čas, mir in svoboda.

Glavna in neobhodna osebna pogoja uspeha v ustvarjalnem prizadevanju sta seveda dar in delo, često zelo trdo in naporno delo. A da ustvarjalec more razviti in izkoristiti svoj dar ter opraviti svoje delo, potrebuje okolja, ki mu daru ne duši in dela ne ojalovlja.

Kulturno ustvarjanje je zamudno in življenjske sile izčrpavajoče delo. Ne more se opraviti v naglici, v raztrganih kosih tako imenovanega prostega časa, ko se ustvarjalec lahko za kratko odtegne težaštvu iskanja vsakdanjega kruha zase in za svoje. Ustvarjalno delo ni le ponovitev že poprej doseženega in znanega. Kdor išče rešitev resničnim življenjskim problemom, kakor se javljajo tukaj in sedaj, jih ne bo našel v knjigah, tudi v spominu, v poprej pridobljenem znanju ne. Prav tako ne tisti, ki hoče v novih podobah pokazati svoja lepota doživetja, s katerimi bo oplemenitil življenje skupnosti. Nove stvaritve v blagoslovljenih trenutkih vznikajo iz globine ustvarjalčeve duše: rahle in neprijetljive se spočetka ponujajo pa zopet umikajo; ustvarjalec jim mora znati prisluhniti, jih ujeti najprej v svoje doživljanje, jim pustiti v svoji duši dozoreti ter jih šele nato izraziti v čutni podobi, v besedi, liku, zvoku, gibu ali v čemerkoli.

Za vse to potrebuje ustvarjalec časa in miru. Mnogo časa, zares prostega časa. Potrebuje časa, da prodre v vprašanja ali dejstva, ki prožijo probleme; časa, da se more z njimi osebno prešinuti; časa, da se morejo v njegovi osebni globini

spočeti in iz nje vznikniti domisleki; časa, da jih more še neizoblikovane doživljajsko ujeti in v sebi zoriti; časa, da jim more iskati najprikladnejšega izraza; in zlasti še časa za zadnji, težaški del kulturnega ustvarjanja, ko jih odeva v čutno oblačilo besed, likov, gibov... Za vse to je treba mnogo časa, da more ustvarjalčeva duša biti odprta najlahnejšemu šepetu duha.

Skupnost, ki se pomena ustvarjalnega dela zaveda, bi morala ustvarjalcem dati možnost, da se povsem posvete ustvarjanju. Na kaj takega pa med nami še misliti ni. A dalo bi se in moralo bi se marsikaj storiti.

Ustvarjalec za svoje delo potrebuje časa, a prav tako mu je potreben mir, mu je potrebna tišina. Saj mora prisluškovati navdihom, ki se utegnejo oglasiti najbolj nepričakovano in ki so marsikdaj prav rahli in komaj zaznatni. V hrupu, in ne samo v vojnem, nedelavnem počivajo muze.

V zgodbah preroka Elije beremo, da ga je Gospod napotil v samoto, ko mu je hotel govoriti. In tudi tu je moral Elija čakati, da je nastopila tišina; šele teraj je Gospod spregovoril. „Strašen in silen veter, ki cepi gore in lomi skale, je bil pred Gospodom. Gospod ni bil v vetru. Za vetrom je bil potres. Gospod ni bil v potresu. In za potresom ogenj. A Gospod ni bil v ognju. In za ognjem tiho, lahko šumljanje. Ko je Elija to slišal, si je zagrnil obraz s svojim plaščem, šel ven ter se ustopil ob vhodu v votlino. In glej, nagovoril ga je glas...“ (3 Kralj 19, 11-13.) V hrupu je Gospod molčal, v tišini je spregovoril. Duh govori v samoti, resnica se razodeva v tišini.

Zato je treba ustvarjalcem obzirno prihraniti udeležbo v burnejših trenutkih in prizorih življenja skupnosti. Zato zlasti ne bi smeli terjati od njih pričujočnosti v političnih bojih, ne vnašati politike, dnevne in bojne politike, v usta-

nove, v katerih se ustvarjalci družijo prav kot ustvarjalci, v katerih iščejo opore in pobud za svoje delo, ne napetosti in navskrižij, ki jih morejo le motiti.

Poleg časa in miru je tudi svoboda neobhoden zunanji pogoj uspeha v ustvarjalnem delu. Svoboda, to je možnost in dovoljenost, da ustvarjalec v ustvarjanju sledi svojim navdihom in spoznanjem, da more in sme misliti, objavljati in vzdrževati, kar je spoznal za pravo.

Te svobode ne krati in ne tesni kritika, kadar zares pravično in pošteno presoja ustvarjalčevo delo. Taka kritika mu je celo v pomoč. Ko bi jo le imeli! Med nami bi kritika še posebno morala ustvarjalcu pomagati, da bi svojo nalogo mogel čim bolj opraviti. Ker nas je malo, največkrat niti dva ne delata na isti stvari, zato čisto ni nikogar, ob komer bi se mogel ustvarjalec meriti, s komer bi se mogel o svojem delu pogovoriti, od kogar bi mogel slišati zares stvarno in utemeljeno kritiko. Namesto tega se mora otepati napadov pritlikavcev, ki niti tega ne umejo, da ne morejo soditi nečesa, v čemer niso doma, da se z nekaj predsodki ne da nadomestiti študij in umska ter pravna dozorelost. Prava kritika ni steklo zaletavanje v ustvarjalca, ni le ljubosumno zmanjševanje njegovih uspehov.

Taka kritika greši proti vsem trem zunanjim pogojem uspeha v ustvarjalnem prizadevanju: kalí ustvarjalcu neobhodno potreben mir, krati mu svobodo slediti navdihom svojega genija, jemlje mu celo že tako tesno odmerjeni čas, ki ga mora zapravljati za obrambo, namesto da bi ga plodneje uporabil.

Taki prestopki so grehi zoper duha in končno grehi skupnosti proti lastnemu obstoju, saj ji spodrezujejo korenine. Če se ustvarjalcu ni posrečilo, da bi odkril čisto resnico ali izoblikoval popolno umetnino, ni naloga kritika, da ga zato obsodi, marveč mu pomaga do popolnejših stvaritev.

editorial

un hombre anda bajo la luna

pablo neruda

Pena de mala fortuna
que cae en mi alma y la llena.
Pena.
Luna.
Calles blancas, calles blancas...
... Siempre ha de haber luna cuando
por ver si la pena arranca
ando
y ando...
Recuerdo el rincón oscuro
en que loraba en mi infancia
-los líquenes en los muros
-las risas a la distancia.
... Sombra... silencio... una voz
que se perdía...
La lluvia en el techo. Atroz
lluvia que siempre caía...
y mi llanto, húmeda voz
que se perdía.
... Se llama y nadie responde,
se anda por seguir andando...
Andar... Andar... ¿Hacia dónde?
Y ¿hasta cuándo?...
Nadie responde
y se sigue andando.

Amor perdido y hallado
y otra vez la vida trunca.
Lo que siempre se ha buscado
no debiera hallarse nunca!
Uno se cansa de amar...
Uno vive y se ha de ir...
Soñar... ¿Para qué soñar?
Vivir... ¿Para qué vivir?
... Siempre ha de haber calles blancas
cuando por la tierra grande
por ver si la pena arranca
ande
y ande...
... Ande en noches sin fortuna
bajo el vellón de la luna,
como las almas en pena...
Pena de mala fortuna
que cae en mi alma y la llena.
Pena.
Luna.

El presente poema de PABLO NERUDA, premio Nobel de literatura de este año, data de 1922, año en que apareció publicado en la revista "Claridad".

letošnji nobelovci

Švedska kraljevska akademija je letošnje Nobelove nagrade podelila: za fiziko in kemijo Angležu Dennisu Gaborju in Kanadčanu Gerhardu Herzbergu. Prvi je po rodu Madžar, drugi Nemeec.

Izredno pomembno Nobelovo nagrado za mir je letos prejel nemški kancler Willy Brandt v priznanje za svojo prizadevno politiko evropskega pomirjenja in zblizanja med Vzhodom in Zapadom.

Slovito Nobelovo nagrado za književnost, ki jo je lani prejel, pa še ne sprejel do zdaj ruski pisatelj Aleksander Solženicin, je švedska akademija letos podelila enemu največjih špansko ameriških poetov, ki je Pablo Neruda, trenutno čilenski veleposlanik v Parizu. O Nerudi bomo v decembrskem Glasu objavili obširen esej Franceta Papeža. Tokrat za primer njegove poezije namesto obveznega španskega uvodnika objavljamo eno njegovih pesmi v izvorniku.

razvalina življenja 1971

lučka potočnikova -
lenčkafrido beznik -
martinnataša smersujeva -
tonalojze rezelj -
urh kantè

POMEMBEN MEJNIK v mladi zgodovini slovenskega gledališčenja v Buenos Airesu v okviru Slovenske kulturne akcije predstavlja uprizoritev Nikolaja Jeločnika zamisli Franca Sal. Finžgarja drame RAZVALINA ŽIVLJENJA, ki jo je bil režiser v usodobitvi in moderni dramaturško-režijski zasnovi nazval RAZVALINA ŽIVLJENJA 1971.

Uprizorili so jo članice in člani Gledališkega odseka kot svojo 55. predstavo skupno s Slovenskim gledališčem v Buenos Airesu. Predstave so bile namenjene počastitvi stoletnice Finžgarjevega rojstva. Uprizoritev je svoj namen dosegla v celoti: izkazala je sposobnost slovenskega zdomskega gledališčenika v velikem svetu, ki živo drži korak s sodobnimi gledališkimi hotenji, prizadevanji in dosežki velikih odrov zapadne gledališke tvornosti, hkrati pa zna razkriti v sodobni obliki in obleki, dovtetni človeku vesoljskega veka, bogatijo slovenske knjižne in gledališke klasike svetu in mlademu rodu. Moderna, svojska in za oder na Ramón Falcónu nenavadna režijska in igralska predstavitev je naletela na topel odziv pri občinstvu, ki je pri vseh štirih predstavah napolnilo Slovensko hišo. Pobudila pa je tudi premnoge diskusije in razgibala slovensko gledališko občinstvo. Predstave so bile plod večmesečnega dela in priprav. Seveda se tudi v tej naši zdovski dolini šentflorjanski še vedno najdejo prenekateri, ki ne ujamejo ne časa ne vzdušja, v katerem živi Slovenec vesoljskega veka na Kolumbovem kontinentu: ti so predstavo sicer odklonili, nekateri celo z dokaj nestrokovnim pisanjem, brez utemeljitve - avditorija pa med izvajanjem vseeno niso zapustili...

V glavnih vlogah so nastopili: Lučka Potočnikova kot Lenčka, Nataša Smersujeva kot Tona, Frančiška Rejeva kot potovka Mica; pa Lojze Rezelj kot Urh Kante, Frido Beznik kot Martin, Ciril Markež kot Sirk in Janez Mežnar kot Ferjan.

Svojski dosežek te predstave je bila sceno-arhitektura, ki jo je skladno z režiserjevo koncepcijo zasnoval in izvedel Frido Beznik.

Na svečani premieri je spregovoril uvodno besedo o Finžgarju in njegovem mestu v slovenski dramatikki, posebej pa še o Razvalini življenja in tokratni naši predstavi režiser Nikolaj Jeločnik, ki je med drugim poudaril, da prav s to uprizoritvijo slovenska zdomska gledališka tvornost stopa v novo dobo svoje ustvarjalne dejavnosti po novih izsledkih, z novimi dosežki in z novim približanjem vrednih slovenskih gledaliških tekstov igralcu in gledalcu.

Uprizoritev je bila zvezana s precejšnjimi gmotnimi izdatki, ki smo jih krili lahko samo po ljubeznivem razumevanju nekaterih prijateljev „krajnskih komediantov“ v Buenos Airesu. Ti prijatelji so kupili posebne mecenske vstopnice po 1500 pesov. Ker smo v pismu, ki smo ga kot povabilo za nakup teh vstopnic poslali premnogim rojakom, obljubili, da bomo imena teh prijateljev našega gledališčenja objavili, to z velikim zadoščenjem zdaj storimo. Mecensko vstopnico so kupili naslednji:

Ací Fink (2 vstopnici), duhovnik Franc Škerbec, duhovnik Lado Lenček, dr. Tone Šimenc (2 vstopnici), g. Grohar, g. Jelkič, arhitekt Marjan Eiletz (2 vstopnici), dr. France Mihelič, dirigent in muzikolog Drago Mario Šijanec (2 vstopnici), Avguštin Jeločnik, Marjan Loboda, Dorjan Heller (2 vstopnici), Zorko Simčič, duhovnik Jože Guštin, Bogdan Golmajer. Vsem - hvala za priznanje in razumevanje!

K predstavi so prireditelji izdali tudi svojsko urejen gledališki list s Finžgarjevim portretom, z navedkom Hamletove dramaturgije, fragmentom Koblarjevih ocen Razvaline življenja pa s skupno predstavitevjo usodobljene verzije te drame, kot so jo zastavili režiser in igralci. Gledališki list ki ga je zamislila stud. arh. Lučka Potočnikova, je z botrskim darom omogočil Slovenski Kreditni zavod S.L.O.G.A. v Ramos Mejia.

Kot dokument tega našega gledališkega prizadevanja je filmski posnetek v barvah vseh glavnih prizorov te uprizoritve, pa magnetofonski posnetek celotne predstave. Oboje bomo v prihodnji sezoni predstavili občinstvu na enem naših kulturnih večerov.

Ob sklepnih predstavi 9. oktobra je režiser Jeločnik, ko se je ob odprtem odru zahvalil igralskemu in tehniškemu zboru za opravljeno delo, oznanil tudi že namerjani gledališki spored za novo sezono, ki naj bi se začela aprila prihodnje leto in ki ga predstavljata dve glavni uprizoritvi: krstna predstava ALOJZA REBULA drame PILATOVA ŽENA, ki jo je bil avtor ljubeznivo prepustil v odsko obdelavo Gledališkemu odseku kulturne akcije; pa Nikolaja Jeločnika izvorna stvaritev HAMLET, ki je na Shakespearov tekst zamišljena moderna odsko ritualna predstavitev starodavnega mita, prestavljena v naš čas nesvobode, neljubezni in nedušja. Oboje bo režiral Jeločnik. Sodelovalo bo, kot vsa zadnja leta pri naših predstavah v obojestransko korist uspešno sodeluje, Slovensko gledališče v Buenos Airesu.

KOT REDNA knjiga celjske Mohorjeve družbe za leto 1971 je prišla k Slovencem knjiga **KATOLICIZEM V POGLOBITVENEM PROCESU**, katere pisec je doktor Vladimir Truhlar, profesor teologije na papeški univerzi Gregoriana v Rimu. Spremnje besede je „knjigi na pot“ napisal dr. Vekoslav Grmič, pomožni škof mariborski.

Knjiga je v glavnem posvečena kritiki mnogih dosedanjih zadržanj in pogledov na Cerkev, zlasti na njeno avtoriteto in nekatere njene ustanove; precejšen del pa se ukvarja tudi z modernimi versko-teološkimi teorijami.

Na nameravam pisati podrobne kritike o knjigi. Za to bi bilo skoraj k vsakemu poglavju potrebno napisati daljši komentar. Upam in želim, da bo to storil kdo drugi. Rad pa bi povedal nekaj splošnih mislih in vtisov o tem tako diskutiranem Truhlarjevem delu.

Ob branju knjige sem se čudil množici misli, pa tudi neke vrste pogumu, s katerim govori msgr. Grmič v uvodu, ki ga je knjigi napisal. Ni mogoče poleg vsega tajiti, da je knjiga pisana v zelo živahnem in visokem slogu. Nekateri opisi in analize položaja v Cerkvi so zelo zadeti; tudi so povsem sprejemljivi nekateri predlogi, ki jih pisatelj stavlja za zboljšanje razmer v njej. Tudi nekatera teološka vprašanja so obdelana s temeljitim poznanjem stvari. Imel sem pa tudi vtis, da je velik del snovi podan vse preveč senzacionalistično. Najprej zbode bralca nenavadno ostra, zelo pogosto enostranska in zato neobjektivna kritika človeškega elementa v Cerkvi. Še več! Včasih je pisanje naravnost agresivno, kritika destruktivna. Bolj umirjeno je pisanje, ko gre za znanstvena teološka vprašanja.

V obravnavanju teoloških vprašanj stori pisatelj po mojem to napako, da ne loči zadosti, kaj je dogma, kaj splošno sprejeti teološki nauk, kaj pa le bolj ali manj verjetne teorije nekaterih teologov, ali pa celo samo delovne podmele. Med drugim je zelo značilno, da se Truhlar pri svojih teoloških vprašanjih opira skoraj izključno na ozek krog „naprednih“ teologov, kot so Küng, Rahner, Laurentin in še nekateri drugi, pa da so mu viri teoloških razmišljanj večkrat celo dnevni časopisi kot npr. Frankfurter Allgemeine ipd. Ali ni takšen postopek dokaj enostranski? Ali poleg Künga, Rahnerja in podobnih res ni nobenega večjega teologa v Cerkvi, ki bi k modernim teološkimi vprašanjem kaj pametnega povedal? Mimogrede: Küng je s svojo nedavno knjigo *Unfelbahr? Eine Anfrage* stopil na zelo nevarno pot, ki ni daleč od odkrite herezije, kar mu je poleg nekaterih episkopatov očital sam Rahner. Tako obravnavanje teoloških vprašanj tedaj že vnaprej nima bogve kakšnega zagotovila, da bo zares objektivno.

Enako se Truhlar pri vprašanju kontestacije opira skoro izključno na eno samo osebo: na kardinala Suenensa. Suenens je za Truhlarja, tako se zdi, edini, ki je prejel od Sv. Duha karizmo kritike sedanjih razmer v Cerkvi. Niti besedice kritike ali poskusa ugovaranja ne najdemo v knjigi proti Suenensovim izjavam. Očitno je tedaj, da se Truhlar nekako identificira z mnenjem kontestatorjev in teologov, ki jih ima za svoje „učenike in preroke“.

Po vsem tem je tudi jasno, da nimam za resničen pogum dejstva, da je pisatelj te stvari in v takšni obliki povedal preprostim slovenskim vernikom, katerim je bila vendarle v glavnem ta knjiga namenjena, sicer bi ne izšla kot redna knjiga Mohorjeve družbe, berilo, ki avtomatično pride v roke vsem naročnikom in udom, med katerimi je pač velika večina teološko ne ravno najbolj globoko izobraženih vernikov. Podajanje resnice, še bolj pa več ali manj verjetnih mnenj zlasti v verskih vprašanjih, ni vedno stvar kreposti poguma. Tudi pogum, če naj bo krepost, mora voditi pamet in ljubezen. Resničnost ni v tem, da vedno vsakemu in kakorkoli povem „vso resnico“, posebno če gre za teorije, ki še zdaleč niso „resnica“, marveč le teorije, ki se bodo ali pa ne izkazale kdaj za resnico. Napačno umevani pogum prav lahko ruši, namesto da bi gradil. Ni treba biti bogve kakšen pedagog, da človek uvidi, kako bo Truhlarjeva knjiga verjetno več dvomov in težav povzročila, kot pa jih rešila. Njegova kritika in razmišljanja sodijo prei v strokovno glasilo, ne pa preprostem verniku v roke.

PRI MOHORJEVI DRUŽBI je letos izšla kot redna knjiga tudi dr. Vladimira Truhlarja „Katolicizem v poglobitvenem procesu“. Ker sem knjigi napisal spremno besedo, čutim dolžnost, da dam o njej neka pojasnila.

Namen Truhlarjeve knjige je najprej gotovo ta, da nas seznanj z nemirnim vretjem in iskanjem resnice ali še bolj nemirnim poglobljanjem resnice v Cerkvi po svetu. Pokazati nam hoče najrazličnejša spoznanja, razmišljanja in premike naglasa glede verskega nauka, kakor tudi kritične pripombe in predloge, ki zadevajo organizacijo Cerkve in vlogo avtoritete v njej.

Izvir tega nemirnega iskanja moramo iskati v zgodovinski situaciji in smernicah 2. vatikanskega cerkvenega zbora, ki je hkrati osnovni odgovor na razmere in zahteve našega časa, prav tako pa tudi smerokaz in pobuda za razvoj v prihodnosti.

Razumljivo je, da so omenjeni premiki v posameznih krajevnih Cerkvah različni, kakor so pač različne razmere in potrebe, ki jih razmere narekujejo. Razumljivo je, da niso vsa spoznanja enako dobra, da grede poskusi rešitve pereh vprašanj našega časa ponekod v napačno smer. A v iskrenost pretežnega dela „kontestacij“ kljub temu ne moremo dvomiti. Končno se niti življenje posameznega človeka niti življenje človeške družbe kljub najboljši volji ne odvija premočrtno „navzgor“, ker je pač človeško. In isto velja tudi za nemirno iskanje resnice v Cerkvi danes. Prav zaradi tega pa tudi ne smemo misliti, da pisatelj knjige „Katolicizem v poglobitvenem procesu“ vse to, kar se dogaja, enako in samo odobrava, kolikor sploh moremo razbrati njegovo sodbo o posameznih pojavih kontestacije v današnji Cerkvi.

Namen Truhlarjeve knjige je dalje, da prebudi k razmišljanju in iskanju odgovorov na vprašanja našega časa tako duhovnike kakor vernike v Cerkvi na Slovenskem. Iz vse knjige diha vroča želja pisatelja, da bi se Cerkev na Slovenskem resnično spoprijela z vprašanji, ki so že tudi na Slovenskem pereča, da bi res oznanjala razodeto resnico tako, da bi mogla biti tudi v našem času odrešenjska, in da bi opustila vse tisto, kar je nebitveno in jo samo ovira pri njenem delu. Da, namen knjige je, da bi pripomogla k resnično poglobitvenemu procesu, k zdravemu razvoju v Cerkvi na Slovenskem in jo tako obvarovala pred nenadnimi skoki v tem razvoju. Kako potrebno je to, moremo z gotovostjo spoznati iz dejstev, ki nujno zahtevajo, da naše vernike seznanjamo z dogajanjem v današnji Cerkvi po svetu in jim pomagamo, da pridejo od tradicionalne in sociološko pogojene vernosti do osebnega in globokega verskega prepričanja in življenja iz vere. Takšna dejstva so širok razmah sredstev družbenega obveščanja, selitev ljudi iz mesta in odhajanje na delo v tujino. Obdajanje Cerkve na Slovenskem z navideznim „kitajskim zidom“ bi bilo zelo, zelo nevarno.

Gotovo se bodo nekateri nad Truhlarjevo knjigo pohujševali. Toda včasih je potrebno tudi to tvegati, da se namreč izognemo pred veliko večjo duhovno škodo, ko bi vse tisto, kar bi nekaj časa na različne načine dušili, naenkrat z nezadržno silo izbruhnilo na dan ali bi zaradi „zapiranja Cerkve na Slovenskem pred novimi kritičnimi uvidi“ v današnjem vsestransko kkritičnem času odvračali predvsem mlade ljudi od Cerkve in vere.

„Katolicizem v poglobitvenem procesu“ nikakor ni knjiga, ki bi odkrivala slabotnost današnjega krščanstva in Cerkve, temveč je knjiga, ki dokazuje življenjsko moč krščanstva in Cerkve, ki si more dovoliti takšen pluralizem teološke misli in sploh pogledov na Cerkev in njeno strukturo, ki tako zavzeto išče svojo podobo. kakršno naj bi imela v današnjem času, ki se na vse načine trudi, da bi človeku našega časa razodeto resnico izrazila v najustreznejši obliki, kakor to razberemo prav iz bogate vsebine, s katero se v številnih poglavjih knjige srečujemo.

Morda bo kdo ugovarjal, češ da nam knjiga odkriva predvsem samo eno stran dogajanja v Cerkvi. To delno drži, a gre prav za tisto stran, ki jo vse premalo poznamo, o kateri v našem verskem časopisju ne najdemo veliko, ki pa našim ljudem kljub temu ni v neki obliki povsem neznana ali jim je znana v potvorjeni obliki.

6. kulturni večer

O VPRAŠANJH SLOVENSKE FILOZOFIJE je na 6. letošnjem kulturnem večeru, v soboto, 4. septembra ob osmih zvečer v gornji dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu, predaval dr. Vinko Brumen. Večer je bil v okviru filozofskega odseka. Vodil ga je vodja dr. Alojzij Kukovica.

Na kratko povzeto je predavatelj pred številnim in izbranim poslušalstvom – Brumnovi nastopi pri Kulturni akciji so zadnja leta resnična privlačnost in kulturni dogodek – razvijal naslednje misli:

Filozofija, kot vse kulturno delo, vznikla v določenem kulturnem obližju, katero ji vtisne svoj značaj. Četudi je resnica nekaj splošnega, nadnarodnega, življenje naroda odpira tudi filozofiji duhovno obzorje, v katerem se more gibati. Četudi kaka filozofija ne odkriva nekih posebnih, lastnih resnic, že samo dejstvo, da je vznikla in zaživela v tem ali onem narodu, da se je tu mogla razmahniti ali je ostala okrnjena, že to ji daje določen narodni pečat.

Filozofijo, ki so jo ustvarili filozofi slovenskega rodu, zlasti še, kadar so filozofirali v slovenščini in kolikor so bili živo povezani z našim narodnim prerodom, moremo v nekem smislu imenovati slovensko filozofijo in ne le filozofijo na Slovenskem. Ne torej zaradi nekih slovenskih resnic, ki naj bi jih bila odkrila, temveč predvsem zaradi usode, ki jo je delila s slovenskim ljudstvom.

Usoda slovenski filozofiji ni bila posebno naklonjena. Najčešče naša filozofija ni bila živa sestavina našega narodnega življenja. Ni se mogla v njem polno razviti, ni mogla nanj odločilno vplivati. Zato pa se je toliko bolj in v najrazličnejših zvrsteh razbohotila njena tekunica, ideologija. V odsotnosti filozofije so se preveč zideologizirale druge kulturne dejavnosti, zlasti še literatura in politika. Literarne polemike in politični boj so pri nas dobivali značaj križarskih vojn.

Danes, v zdomstvu, tudi pogrešamo žive in krepke filozofske misli. Marsikako napako in nerodnost našega sožitja moremo pripisati tej odsotnosti. Čutimo jo toliko bolj, ker je naš položaj – za nas – povsem nov, nanj nismo bili pripravljeni in izročila nam zanj ne dajejo zadovoljivih vzorcev ravnanja. Naša filozofija naj bi nam pokazala resnične naše probleme, da bi jih že začeli resno reševati. Ni nujno, da bi jih vse morala ona rešiti. Pokazala naj bi jih, da bi jih reševale vzgoja, politika, dušno pastirstvo... Zlasti pa naj bi nas naučila stvarnega presojanja dogodkov in dejstev razlikovanja med bistvenim in postranskim in spoštovanja človeškega dostojanstva sočlovekovega. Ko bi to dosegli, bi izginilo marsikaj, kar nam kali sožitje.

Izvajanja dr. Brumna so pobudila iskreno odobravanje in sprožila prenekatera vprašanja, ki jih je predavatelj rad pojasnil. Resno, stvarno, profesionalno pripravljene in zastavljene kulturni večer je dokazal, da je slovenska ustvarjalnost v Slovenski kulturni akciji živa in plodna.

Predavanje bo v celoti natisnjeno v Meddobju.

— o n .

7. kulturni večer

PROBLEMI SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE: to je bil snov letošnjega 7. kulturnega večera v soboto, 18. septembra 1971, ob osmih, v gornji dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu. Večer je hotel, kot je bilo povedano že v navjavi v septembrskem Glasu, opozoriti slovensko kulturno javnost na probleme, ob katere Slovenska kulturna akcija pri svojem plodno ustvarjalnem delu nenehno zadeva. Pobuditi pa je hotel tudi aktivnejše sodelovanje kulturnega odjemalca

OB TRUHLARJEVI KNJIGI...

Dolžnost nas duhovnikov je vsekakor, da Truhlarjevo knjigo dobro preštudiramo, da jo premeditiramo in da prav ob njej vzgajamo naše vernike v zrele, osebno zavzete in prepričane vernike, ki jim bo njihovo vsakdanje življenje in delo res oblikovala krščanska resnica, tako da bodo mogli biti kvas v današnji človeški družbi, ne pa vedno bolj potisnjeni ob stran in izrinjeni iz dogajanja v njej. Naša dušnopastirska dolžnost je, da pomagamo vsemu dobremu semenu v knjigi, da bo res obrodilo sad, in da odstranimo s pojasnjevanjem namenov in vsebine knjige morebitno pohujšanje in njegove posledice.

Prepričan sem, da so mnogi bralci Truhlarjeve knjige že sami prišli do podobnih spoznanj in da bo nemir, ki ga

pri predlogih o reševanju teh problemov, s kritičnimi mnenji in s pogledi na naše dosedanje delo.

Večer je ob razmeroma veliki udeležbi vodil predsednik Slovenske kulturne akcije dr. Tine Debeljak, ki je uvodoma omenil, da je večer predvsem namenjen poročanju o položaju, naj ustvarjalnem, naj gmotno administrativnem v Kulturni akciji, obenem pa namenjen tudi vsem udeležencem, da s svojo živo besedo po predlogih, kritiki in vrednih napotkih aktivno posežejo v našo ustvarjalno zmogljivost. Poudaril je dr. Debeljak bistvenost Kulturne akcije in njen položaj v slovenskem kulturnem prostoru: Slovenska kulturna akcija se je pred osemnajstimi leti ustanovila kot organizacija za povezavo in možnost ustvarjalnega dela umetniškega, znanstvenega in kulturnega ustvarjalnega dela med slovenskimi emigrantskimi kulturniki. Tega svojega značaja do danes ni spremenila in ga tudi spremenila ne bo. Vse njeno dosedanje delo, posebej še delo zadnjih treh let, je potrdilo, da se Kulturna akcija v ničemer ni oddaljila od svoje bistvene namere; nasprotno: času in razmeram primerno skuša v svojem vsakoletnem delovnem načrtu ujeti pravi odzovok razmer v slovenskem zdomstvu, v slovenskem pa tudi v velikem svetu, kamor smo bili Slovenci v dobršni meri po zadnji vojni hote ali nehote raztepeni, da jih posreduje slovenskemu kulturnemu ustvarjalcu na vseh področjih, ki jih Akcija po svojih delovnih odsekih predstavlja. Predsednik je opozoril na 3. člen naših pravil, ki jasno, nedvoumno označi idejno usmerjenost naše ustanove; pri tem je obžaloval zlonamerna podtikanja in sumničenja, klevete iz osebne užaljenosti in srčne ozkosti. Pripomnil je, da je najlepše in najzgovornejše spričevalo naše kulturne pravosti naše ustvarjalno delo, ki kljub vsem težavam, včasih na vid nezmogljivim, veže v krepko slovensko zavednost po vsem svobodnem svetu pa tudi v matični domovini slovenskega emigrantskega ustvarjalca pa slovenskih kulturnih vrednot naših dni žejnega slovenskega zdomca.

O Slovenski kulturni akciji v svetu slovenstva je spregovoril tajnik Kulturne akcije, književnik France Papež. Njegova izvajanja smo v prejšnji številki Glasa objavili kot uvodnik. Papeževe misli, zatrdila in razgledi so živ smerokaz in resnični program ustvarjalnega dela in delovanja Kulturne akcije.

O težavnem gmotnem položaju v SKA je dal daljše, tehtno in temeljito poročilo njen vsetni blagajnik Lado Lenček. Osnovne težnje naše „finančne politike“ in splošen pregled vseh gmotnih težav v naši ustanovi, pa tudi predloge za skorajšnje izboljšanje te divje peze pri našem ustvarjalnem delu smo v obširnem intervjuju z blagajnikom Lenčkom pod zaglavjem Pogovori z ustvarjalci predstavili vsemu slovenskemu zdomstvu v oktobrski številki Glasa.

V drugem delu večera, ki je bil namenjen besedi iz občinstva, so premnogi prijatelji, podporni člani in udeleženci večera javno izrazili svoje iskreno zadovolje nad dosedanjim delom Kulturne akcije; nekateri pa obogatili večer tudi s tehtnimi predlogi, drugi spet z opozorili, kako naj ravnamo v težavah sodobnih idejnih, kulturnih in političnih stisk, ki prav posebej vznemirjajo kulturno zavednega slovenskega zdomca; mnogi so govorili o nujni potrebi pritegnitve mladine k ustvarjalnemu delu: Kulturna akcija brez naraščaja bo počasi prešla v životarjenje... Edini pa so si bili vsi kontestatorji udeleženci večera – najbolj plodne misli so nakazali dr. Alojzij Voršič, g. Rudolf Dernovšek, dr. Maks Loh, g. Avgust Horvat in prof. Pavle Verbič – da naj Slovenska kulturna akcija pri svojem delu nenehno kaže slovensko zdomsko demokratično usmerjenost in našo ljubezen do svobode, ter v vsem in povsod zagovarja pluralizem zdravih mnenj in različnih gledanj pri skupnem delu.

— obrni —

je knjiga povzročila, samo koristil Cerkev na Slovenskem in kljub vsemu nasprotnemu videzu služil poglobitvi vernosti naših ljudi. Vsako veliko delo pa skoraj vedno naleti tudi na odpor, ker ne osvetljuje samo sedanjosti, temveč kaže že v prihodnost, ki je ne slutimo vsi enako. Da, upal bi si celo trditi, da je prav nemir, ki ga je knjiga povzročila, dokaz, kako zelo nam je bila potrebna, kakor tudi poročstvo njenega uspeha.

In ob koncu teh svojih misli bi opozoril bralce še na to, da se ne smejo ustavljati ob posameznih poglavjih, temveč imejno pred seboj celoto, ker bomo le tako spoznali pravi namen in pomen Truhlarjeve knjige „Katolicizem v poglobitvenem procesu“.

Cerkev v sedanjem svetu, leto V, 1-2, 1971.

kulturni večeri ki so bili

Slovenska kulturna akcija je s tem večerom, ki je bil med najbolj zanimivimi in najbolj razgibanimi v letošnji sezoni, na široko odprla pogled v svoja snovanja in delo. Izkazalo se je, kako naša ustanova ob vstopu v devetnajsto leto svojega življenja lahko vredno računa z naklonjenostjo in prizadevnostjo slovenskega kulturnega občinstva, ki ga ni ravno malo.

8. kulturni večer

Je izpadel, ker ga je nadomestila predstava Gledališkega odseka, ki je 1., 2., 3. in 9. oktobra na odru Slovenske hiše v Buenos Airesu, skupno s Slovenskim gledališčem, v režiji Nikolaja Jeločnika uprizoril z velikim uspehom Finžgarjevo dramo Razvalina življenja, v naši predstavitvi poimenovano

Razvalina življenja 1971. O predstavah poročamo na drugem mestu. Kritično poročilo je objavil esejist France Papež v oktobrskem Glasu.

9. kulturni večer

DISKUSIJA O PREDSTAVI RAZVALINA ŽIVLJENJA 1971 je bil 9. kulturni večer v soboto, 16. oktobra 1971, ob osmih v gornji dvorani Slovenske hiše. Večer je bil v okviru Gledališkega odseka. Povezal je igralski zbor z režiserjem in nekatere izbrane predstavnike našega gledališkega občinstva v prijateljsko, izredno plodno diskusijo o nedavni predstavi in o naprejšnjih možnostih našega gledališčenja v Buenos Airesu. Izredno zanimive izsledke teh razgovorov bomo objavili v januarski številki Glasa v obliki samostojnega eseja.

- m t .

o nas pišejo

o ilijevi „hudi pravdi“

vinko beličič

NAŠE izvorno leposlovje, ki obravnava čas druge svetovne vojne na slovenskih tleh, je obogatila HUDA PRAVDA, „povest iz domobranskega življenja“. Izdala jo je Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu 1971 kot svojo 77. publikacijo. Knjiga obsega 351 strani (na zadnjih štirih je spremna beseda Tineta Debeljaka) in je razdeljena na 15 poglavij.

Njen pisatelj je Lojze Ilija, rojen 1905 v Sp. Brniku pri Cerkljah na Gorenjskem. Že v visokošolskih letih je (kot privrženec Slovenske ljudske stranke) posegel v politično dogajanje in okusil enoletni zapor. Diplomiral je na pravni fakulteti v Ljubljani, nekaj časa delal v uredništvu katoliškega dnevnika Slovenec, nato pa se odločil za odvetniški poklic. Leta 1941 se je ob nemški zasedbi Gorenjske kot begunec rešil iz Radovljice v Ljubljano. Ob koncu vojne, leta 1945, je z družino hkrati s tisoči drugih zapustil domovino in se umaknil v emigracijo. Zdaj živi v Venezueli.

Povest HUDA PRAVDA, ki jo je pisatelj posvetil „rajnemu bratu Andreju, domobrancu, in nad 12.000 tovarišem, ki z njim vred nimajo groba“, zajema zadnje leto tuje zasedbe in revolucije na Slovenskem: od Petróvega 1944 do prvih majskih dni 1945, ko se množica beguncev vali čez Gorenjsko proti Koroški. To najbolj kritično, usodno leto je Ilija prikazal zgoščeno, napeto, plastično, zanimivo. Slog njegovega pripovedovanja je preprost, jasen, nič iskan. Tako naravno, vsakomur umljivo, zdaj vedro zdaj ganljivo, za naš okus kdaj malce ganljivo so znali pisati naši pisatelji v 19. stoletju.

Ilija, ki je bil tudi sam domobranec, je upodobil življenje domobranske postojanke „nekje v Sloveniji“: v neki dolenski vasi, nedaleč od večjega mesta. Kot pravnik, politik, Slovenec in kristjan je pokazal, kako je domobranstvo nastalo iz samoobrambe in iz odpora proti rušiteljem starih vrednot, med katerimi je bila na prvem mestu vera. Pokazal je, v kakšnem mučnem položaju je bilo, ko je branilo Slovenijo pred komunizmom, upajoč v razumevanje zahodnih zaveznikov („Angležev“), a primorano delovati pod

mrzlim nadzorstvom okupatorja. Ta idealizem, pripravljen na slehrno žrtev, ni bil kos visoki politiki protinacistične koalicije, marveč je bil obsojen. Prišlo je tisto, kar sem nekoč označil kot „šekspirsko tragedijo“ (pa pri tem mislil na Macbetha, ne na kakega kralja Leara).

Po podnaslovu bi pričakovali izrazito tendenčno črno-belo zgodbo. A pisatelj se je enostranosti obzirno izogibal, čeprav v knjigi tuintam prevladuje apologija domobranstva. Na takih mestih je Lojze Ilija razlagalec in zagovornik. Vendar je ves čas tudi humanist, kar je naravno, saj o dogodkih, ki jim je bil priča, govori po skoraj tridesetih letih. Kar je polemičnih izrazov, so potrebni za realistični prikaz obravnavanega obdobja.

Mnogotere misli se zbude v bralcu, ko prevzet zapre to skorajda dokumentarno povest. Kdor pozna predvojno in medvojno Slovenijo, bo z mešanimi občutki obstal pred sedanjo, ki se je rodila iz bratomornega boja. Ostra politična enosmernost, svetovnonazorska neenakopravnost, huda socialna neenakost, klavni položaj kulture in neveseli pogled v prihodnost – zdi se, da je ves materialni napredek zoper to brez moči.

HUDA PRAVDA odpira knjigo naše zgodovine na njeni najbolj tragični strani. Kaže rano, ki bi jo mnoge priče najrajši pozabile, odpihuje pepel z žerjavice bolečine, izprašuje vest mnogim. Z begom pred neprijetnimi spomini si človek resda olajša „težo in vročino dneva“. Raszodnega, pred zgodovino odgovornega človeka nevedno pa bi bilo molčati ob pravdi o domobranstvu, v kateri je doslej izreklo obsodbo edinole politično sodišče zmagovalca, medtem ko je moralna sodba človeške vesti precej drugačna. Lojze Ilija svoji knjigi ni mogel dati boljšega motta, kot je citat iz Sofoklove „Antigone“ (2, 523): „Nismo ostali pri življenju zato, da bi z drugimi vred lagali, temveč zato, da bi z drugimi vred resnico branili.“

katoliški glas,

gorica, 9. IX. 1971, leto XXIII. štev. 35

prijateljem in bralcem GLASA

Po novem letu 1972, potem ko bomo v decembrskem Glasu najavili tudi naš publicistični načrt za novo delovno obdobje, bomo GLAS Slovenske kulturne akcije, ki smo ga doslej vsa leta pošiljali v 1600 izvodih zastoj po vsem slovenskem zdomstvu in vzdrževali le z darovi in naročnino rednih naročnikov naših knjižnih izdaj, pošiljali le vsem onim, ki bodo naš list posebej naročili. Razmere so nas v to prisilile. Nemogoče nam je mesečnik izdajati brez redne naročnine! PROSIMO – PODPRITE NAŠE DELO: NAROČITE NAŠ MESEČNIK GLAS!

ignazio silone in njegova kritika komunizma

Iev detela

I TALIJANSKI PISATELJ IGNAZIO SILONE je bil eden tistih prvih kritičnih duhov, ki se je že zelo zgodaj razmislil z uradno komunistično stranko, v kateri je prej aktivno sodeloval. Njegov kritični spopad s komunizmom, namreč z doktrinarnim, stalinističnim, socialno imperialističnim komunizmom, je važen tudi zato, ker se je izvršil od znotraj, iz samega idejnega sveta komunističnega ustroja, pa z besednjakom, ki je v tem sistemu uporabljan. Že leta 1927 je prišlo do prvih navskrižij med pisateljem Silonejem in komunistično stranko; 4. julija 1931 pa ga je ta izključila iz svojih vrst.

Eden prvih povodov za Silonejevo razmejitev od komunizma je bila neka seja komunistične stranke v Moskvi, ki se je je Silone udeležil skupaj s Togliattijem. Na seji so se razgovarjali o pripravah za načrtno likvidacijo upornega revolucionarja Leona Trockija. Tej takrat nameravani (med zadnjo vojno v Mehiki tudi uresničeni) likvidaciji pa se je Silone uprl. V svojem avtobiografskem zapisu „Zasilni izhod“ (Uscita di sicurezza) pravi Silone, da se „komunizma osvobodiš, ko premagaš nevrozo“.

V zadnjih letih italijanskega fašizma je bil Silone napadan in tudi zamočan od dveh strani: od strani komunistične literarne kritike in njenih privrženecv, in od strani fašistične uradne literature. Še leta 1967 odriva marksistični kritik Giuliano Manacorda Siloneja v svojem delu „Storia della letteratura italiana contemporanea. 1940-1965“ (Rim 1967) mad takoimenovano „letteratura meridionale“, čeprav je že dolgo jasno, da gre pri Siloneju za avtorja posebnih dimenzij nadregionalnega pomena. Da je o Siloneju tako malo utemeljene kritike in esejistike, moramo pripisati prav destruktivnim naporom njegovih komunističnih nasprotnikov. V času razdora s komunizmom je napisal Silone tudi roman „Pane e vino“ (Kruh in vino), prvotno „Vino e pane“. Tudi v tem delu se kažejo vse značilnosti Silonejevega „upora“, njegove „drugačnosti“ – v primeri z uradnimi protagonisti komunistične stranke.

Glavni junak tega v letih 1935 in 1936 napisanega dela je Pietro Spina, ki je predstavnik ilegalne italijanske komunistične stranke. Spina se vrne iz Sovjetske zveze v Italijo prav, ko se je le-ta znašla v vojni z Abesinijo. Samo da bi spet lahko zadihal, se Spina vrne domov, v nevarnost ilegale, v nevarnost boja s fašizmom. Ni noben „pozitivni junak“, kakršne je tedaj zahteval in še danes ponekod zahteva „socialistični realizem“. Saj pravi celo Spina sam v romanu: „Sem zelo slab revolucionar.“ Tako bralec tudi zastoj išče zmagujočega, življenjapolnega, optimističnega močnega junaka. Nasprotno: skrivanje, bolezen in beg so glavne značilnosti tega „junaka“, tega Silonejevega protagonista „s solzami v očeh“.

V prvem delu romana je Spina še najbolj aktiven. Vendar pa se ta boj s fašizmom, ta aktivnost, začenja in končuje z obrobim pisanjem protifašističnih gesel po zakotnih zidovih – in seveda z brezplodnimi teoretičnimi samogovori in tudi prekanji z drugimi protagonisti, z Battipaglio, Romeom, Ulivo.

Spina torej ni nikakršen bleščeč zmagovalec, temveč res pravi tragični „junak“, na katerem je pisatelj pokazal vso težavnost in tragičnost ilegalnega boja. Bolj kot v črno-belih komunističnih razglednicah spoznamo tu vso težavnost, zahtevnost in tudi žrtve, ki jih tak boj zahteva. Medtem ko plava nad romani takoimenovanega „socialističnega realizma“ (a tudi pri mnogih primerih druge na podoben način dirigirane in manipulirane literature) nekaj amorfnega, mehničnega, nečloveškega, odlikuje Silonejev roman prav globoka človečnost, iskren humanizem. Prav tu se jasno vidi, kam vodi slepa doktrinarnost. Ta privede literaturo v slepo ulico in razkroji vsakršno umetnost. Na začetku petdesetih let je bila zbirka Kocbekovih novel „Strah in pogum“ s svojimi, od tedanje slovenske literature bistveno se razlikujočimi horizonti in perspektivami tak primer čistejše literature. Zaradi manjše oblikovalne shematičnosti, zaradi izogibanja črno-belega prikazovanja herojev, junakov, angelov na eni strani, in izdajalcev, neljudi, strahopetcev in hudičev na drugi je bila ta Kocbekova zbirka novel humanitarni napor za drugačno pojmovanje problematike v drugi svetovni vojni. Toda tudi same podobe revolucionarjev so Kocbeku zažarele v drugačni, bolj človeški luči. Kocbekovi revolucionarji res niso angeli, zato pa je njihova človeška

resničnost podana prepričljivo in bolj doživeto, kot pa v shematičnih delih tedanje druge slovenske literature.

Vrnimo se k Silonejevemu romanu. Ob srečanju s Spino zaide konformist Sacca, ki se je prilagodil fašizmu, v zadrego in krizo: „Med svobodnim in sužnjem raste razlika od razlike v dveh smereh od razlikovanja dveh človeških načinov, ja, dveh človeških vrst, ras.“ Podobno je opisal dve človeški rasi, raso svobodnjakov in raso prilagodljivih sužnjev češki pisatelj Ludvik Vaculik ob začetku „praške pomladi“ na IV. kongresu čeških in slovaških pisateljev leta 1967 v Pragi.

„Svoboda ni nekaj, kar ti je podarjeno,“ pravi Spina v romanu. „Lahko živiš v diktaturi in si vseeno svoboden: dovolj je, da se boriš proti diktaturi. Kdor misli z lastno glavo, je svoboden človek. Kdor se bori za to, kar meni, da je pravično, je svoboden človek. Po drugi strani pa je mogoče živeti v najsvobodnejši deželi sveta in biti vseeno nesvoboden, če si v notranjosti len, top, nepregiben, brez volje; čeprav te nihče ne zatira, si suženj. Ne, svobode si ne moreš pri drugih priberati. Svobodo si moraš vzeti!“

Postopoma se Spina zaplete v polemike s svojimi komunističnimi tovariši. Nikakor noče razumeti, da bi bil Buharin kar naenkrat zločinec in izdajalec. Takole pravi: „Še vedno se povezati z večino, je konformizem. Ali ni tako? Dokler je imel Buharin za seboj večino, ste bili zanj; še danes bi ponovno glasovali zanj, ko bi imel za seboj večino. Kako pa naj razbijemo fašistično podložniško klečplazenje, če pozabljamo na kritično mišljenje?“

V teh razgovorih in polemikah se jasno kaže tudi Silonejeva lastna duhovna kriza, ki je pisatelja končno popolnoma odtujila komunistični stranki. Prav zaradi te razmejitve s komunistično doktrinarno ideologijo pa je Silonejev roman „Kruh in vino“ nadvse zanimiv.

V njem pisatelj ni prikazal hudičevega kroga, ki obkroži „odpadnika“ potem, ko se je odcepil od pravovernih tovarišev. Obrekovanja, ovadbe, včasih življenjsko nevarne obdolžitve (zadele so tudi Edvarda Kocbeka po izdanju knjige „Strah in pogum“; pri njih so pridno sodelovali nekateri vidni slovenski pisatelji!), ki jih je doživel Ignazio Silone sam, v romanu pa Pietro Spina, je po svoje pozneje popisal Rocco De Donatis v romanu „Una manciata di more“ (Prigisče robidnic) (1952).

Še bolj kot oblastniški boji v komunističnih strankah pa vznemirja Spino nedopustnost južnoitalijanskega kmečkega proletariata. (Odtod morda Manacordijeva oznaka „letteratura meridionale“.) Prav tu se pokaže Silonejeva težnja ustvariti vzorec, ki bo odgovarjal željam in potrebam južnoitalijanskega proletariata.

Radikalneje kot Spina se v Silonejevem romanu upre komunizmu anarhist Ulivo:

Tehniški napredek bo postal izhodišče uradne prisilne doktrine, totalnega pravoverja, ki se bo posluževala vseh sredstev, od filma do terorja, da bi razbila vsakršno puntarstvo in zastrašila osebno mišljenje. Sedanji inkviziciji bo sledila rdeča inkvizicija, sedanji cenzuri rdeča cenzura, sedanjim deportacijam rdeče deportacije, katerih žrtve bodo odpadli revolucionarji. Ravno tako kot se sedanja birokracija enači z domovino in vsakega nasprotnika, ki ga ožigosa za plačanca inozemstva, uniči, se bo tudi rdeča birokracija enačila z delom in socializmom in bo vsakogar, ki bo skušal misliti z lastno glavo, ožigovala za plačanega agenta tovarnarjev in veleposestnikov.

Žal so poznejši časi pokazali, da so se napovedi anarhista do črke uresničile. Z Ulivo vsaka miselnost sčasoma „okamení“. Edini izhod je zato v „proti-življenju“, v razrušenju življenja samega. Tu prihajajo Ulivova razmišljanja blizu Camusovi filozofiji, postavim, razmišljanju o samomoru. Da bi bil Ulivo svojim teorijam zvest, se po razgovoru s Spino razstrel v zrak.

Tako je Silone v tem romanu „Kruh in vino“ pokazal, da komunizem (pa tudi anarhizem, ki ga ustrel v zrak) ne more biti alternativa nasprotjem in nepravilnostim v družbi. Za Siloneja je možnost in krščanskem socializmu, ki bi naj bil model (eden modelov?) nove družbe. Žal se tak model do danes v nobeni od „socialističnih“ dežel ni uresničil. Tudi češki poskus „demokratskega socializma“ je žalostno propadel. Kljub temu pa ostanejo perspektive upanja. Eno od njih nam je že leta 1936 ponudil Italijan Silone.

Ljubljanska gledališča so se spet odprla

PRAV ko smo slovenski zdomci na ameriškem jugu v Argentini zagrnili oder tja do nove jesenske sezone, ki se bo začela aprila 1972, so se za evropsko jesen spet na široko odprla vrata ljubljanskih gledališč. V naslednjem poročamo našim bralcem o gledališkem načrtu vseh treh glavnih ljubljanskih gledališč za delovno leto 1971-72.

DRAMA Slovenskega Narodnega Gledališča bo uprizorila (ko to pišemo, so prve uprizoritve že mimo) naslednja slovenska dela: Dominik Smole, Igra za igro (komedija); Primož Kozak, Ponovni odhod Filipa Latinovicza; Dušan Jovanović, Igrajte tumor v glavi in onesnaženje zraka. **Srbska dela:** Branislav Nušić, Zalužoji ostali; **dela svetovne klasike:** William Shakespeare, Julij Cezar; Molière, Scapinove zvižaje - Improvizacija v Versaillesu; Pedro Calderón de la Barca, Sodnik zalamejski. **Dela iz sodobne svetovne dramatik:** David Mercer, Flint (komedija); Jaroslav Marek Rymkiewicz, Kralj posta; Yorgos Sevastieoglu, Smrt kraljevega javnega tožilca. **Dramatizacije:** Dostojevski, Zločin in kazen. **Ponovitve iz prejšnjih sezon:** Peter Ustinov, Photo Finish; Miroslav Krleža, Leda; Anton Čehov, Tri sestre.

OPERA in BALET Slovenskega Narodnega Gledališča: Modest Musorgski, Hovanščina; E. Suchon, Krutnjava; W. A. Mozart, Figarova svatba, G. Rossini, Seviljski brivec; G. Donizetti, Viva la mamma; Giacomo Puccini, Tosca. **Balet:** P. I. Čajkovski, Labodje jezero; W. Ekg, Joan von Zarissa. **Ponovitve iz prejšnjih sezon:** N. Rimski-Korsakov, Carska nevesta; D. Šotaković, Katarina Izmajlova, G. Verdi, Trubadur; P. Mascagni, Cavaleria rusticana in R. Leoncavallo, Glumači.

K naštetim uprizoritvam pa je pridružiti še: D. Božič, Ares - Eros; A. Foerster, Gorenjski slavček; B. Smetana, Prodana nevesta; P. I. Čajkovski, Pikova dama; G. Verdi, Traviata, Nabuco, Rigoletto; G. Puccini, Madame Butterfly; Ch. Gounod, Faust; G. Bizet, Carmen. Od baletov pa: Navihanka; Ch. Adam, Giselle; P. I. Čajkovski, Trnuljčica.

Dosedanja MALA DRAMA se bo v novi sezoni spremenila v Slovenski eksperimentalni center. Ukvarja naj se, tako hočejo njeni voditelji, prvenstveno s slovensko sodobno dramatikom. Posebno pozornost bo Mala drama posvečala študijskemu (laboratorijskemu) delu režiserjev in igralcev. Bo pa Mala drama razširila svojo dejavnost tudi na radio in televizijo. Vsi ti naporji naj se kažejo v gledaliških samogovorih (predavanjih), javnih diskusijah in gledališkem simpoziju, ki ga pripravlja Drama SNG za to sezono.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANSKO je začelo z izvajanjem naslednjega repertoarnega načrta: Žarko Petan (slovensko delo), Raj ni razprodan ali Reforma v paradizu; srbsko delo Djordje Lebovića, Padli angeli (sodna razprava proti študentu Slobodanu Begoviću, obtoženemu kaznivega dejanja zoper življenje in telo); Nikolaj Erdmann, Samomorilec (prevod Mileta Klopčiča); Jean Anouilh, Ne budite gospe (poslovenila Mira Miheličeva); Georges Feydeau, Dama iz Maxima (vodvil v prevodu Djurdja Fleretova); Francis Weber, Pogodba (bulvarna komedija v prevodu Vlada Frantarja).

(Zaradi skopo odmerjenega prostora bomo z repertoarjem tržaškega gledališča seznanili naše bralce v decembrski številki Glasa.)

knjige knjige knjige

• V zbirki Čebelica so izšle za mladino Tolstojeve povestice, ki jih je veliki ruski klasik napisal v času svojega prosvetno-šolskega dela na Jasni poljani 1859. Povesti je izbral, prevedel in uredil Cvetko Zagorski, ki je knjižici dodal tudi spremno besedo, medtem ko jo je ilustrirala Marička Korenova.

• Izšla je tudi 14. knjiga Cankarjevega Zbranega dela. Objavljeni so trije daljši teksti: Martin Kačur, Smrt in pogreb Jakoba Nesreče in povest Aleš iz Razzora. Knjigo je pripravil in literarno zgodovinske opombe zapisal, Dušan Moravec.

• Med mladinskim in otroškim čtivom so najnovejše knjige: Vitomil Zupan „Trije konji“; B. Zupančič „Koromandija doma“. Zanimive so tudi pravljice in legende iz Vietnama, Kambodje in Laosa zbrane pod skupnim naslovom „Ko so ribe zvezde postale“; po nemškem piscu Eduardu Claudiusu je povedke poslovenila Tatjana Premk, simbolično pa jih je ilustrirala po indokitskih novoletnih voščilnicah Marjeta Ciuha.

• Pisatelj Venceslav Winkler pa je v zbirki Sinji galeb izdal svojo najnovejšo mladinsko povest „Dolgonožci in Počasni Jež“.

• V zbirki Moderna družba je Državna založba Slovenije izdala bogato knjigo „Svet v času, ki prihaja“. Je to knjiga

15 esejev o možnosti družbenega razvoja v sedemdesetih letih. Za knjigo je značilno, da so v njej natisnjena dela znanstvenikov stare in mlade generacije starega in novega sveta, Zahoda in Vzhoda. Po narodnosti so avtorji Nemci, Angleži, Francozi, Švicarji, Poljaki in Američani.

• Pri Državni založbi je izšla noveletična zbirka pisatelja Marjana Rožanca „Zračna puška“, v kateri je na 117 straneh zbranih šest krajših novel.

• Pri isti založbi je izdal lastno zbirko novel z naslovom „Božična gos“ tudi pisatelj Danilo Lokar. V knjigi so natisnjeni tudi nekateri avtorjevi dramski dialogi.

• V Olomucu na Moravskem je razstavljal slovenski slikar Miha Maleš. Slikar je poslal v ČSSR čez 40 svojih ilustracij za Machovo pesnitev „Maj“, ki je v prevodu Tineta Debeljaka kot bibliofilska redkost pred vojno izšla v Ljubljani. Razstavil je tudi nekaj barvnih litografij in drugih grafik. Še prej je Maleš razstavljal tudi v Pragi. V času olomuške razstave so mladi moravski književniki priredili v razstavnem prostoru dva uspešna literarna večera. Katalog razstave pa vsebuje sestavek Františka Doležala o ilustracijah za Máchov Maj. V sestavku pisec razglablja tudi o tradicionalnih vezeh med češko in slovensko kulturo.

darovi

- Ignacij Hladnik, Argentina, 15 pesov
 - Jože Rožanc, Argentina, 10 pesov
 - prof. Stanko Hafner, Argentina, 6 ps. gđc. N. N., Argentina, 6 pesov
 - Alojzij Mehle, Argentina, 10 pesov
 - duhovnik Jože Košiček, Argentina, 15 pesov
 - duh. svetnik Alojzij Košmerlj, Argentina, 100 pesov
 - duhovnik Janez Jeretina CM, Argentina, 250 pesov
 - Kreditni zavod S.L.O.G.A., Argentina, 250 pesov
 - arh. Viktor Sulčič, Argentina, 30 pesov
 - duhovnik Janez Jeretina, Argentina, 20 pesov
 - darovi 6. kulturnega večera 3 pese
 - Pepca Balantič, Kanada, 6 dolarjev
 - Leopold Benko, Kanada, 5 dolarjev
 - Janez Cvetko, Kanada, 2 dolarja
 - Otmar Mauser, Kanada, 5 dolarjev
 - Stane Gladnig, Nemčija, 20 DM
 - N. N., Nemčija 20 DM
 - Tatjana Janežič, Nemčija, 20 DM
- podporna članarina
- Slavko Teršinar, Argentina, 30 pesov
 - Vinko Levstik, Italija, 10 dolarjev

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urednik Nikolaj Jelačnik, sourednika France Papež in Ladislav Lenček. Za podpisane članke odgovarja avtor. — Tiska Editorial Baraga SRL., Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. — Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Acción Cultural Eslovena), Valentín Debeljak, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

CORREO ARGENTINO Suc. 6 y 7 (B)	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 953701